המוכר את הספינה פרק חמישי בבא בתרא צ.

ליה כהדייהו דהיינו תומן מאכל שמינית לשון נקבה היינו שמינית הלוג והיינו דקתני לקמיה גבי לוג רביעית ושמינית מאכל הכא גבי קב גרם רובע ותומן והתומן חצי לוג ג' ביצים וחצי תומן ביצה ומחצה: **ועוכלא אחד מחמשה ברביע.** הקב כלומר אחד מה' בלוג היינו ביצה ותומש ביצה שהלוג ו' ביצים וכן פירש רבינו חננאל ועיקר. והשתא לא עדיף חצי תומן על עוכלא כי אם תומש שחצי תומן ביצה ומחצה שהן ז' תומשין וחצי תומש דהיינו ה' תומשין וה' חצאי תומש והעוכלא היא ביצה ותומש ביצה דהיינו ו' שהן ד' תומשין וד' חצאי תומש נמצא חצי תומן יתר על עוכלא תומש וחצי תומש ביצה ואיתתא דלא עדיף מיניה רבעא אלא תומשא והכי פרכינן לקמן חצי תומן ועוכלא לא נעביד דכיון דטעו אינשי ברבעא כ"ש דטעו בתומשא: **הין.** י"ב לוג הוא דהיינו נמי תרקב: **חצי הין.** היינו חצי תרקב: **שלישית הין.** דהיינו קב. לקמיה מפרש למה התקינו **רביעית הין.** היינו שלשה לוגין. והא דלא עביד נמי חצי רביעית הין דהיינו לוג ומחצה משום דאתי למיטעי בחצי קב דיבש דהיינו ג' לוגין ואמרי' לקמן דברביעא טעו אינשי: **ולוג.** היינו נמי רובע הקב דלעיל [פט:]: **וחצי לוג.** היינו תומן דיבש: **ורביעית.** היינו חצי תומן דאמרן לעיל [שם] ביצה ומחצה: **ושמינית.** היינו חצי ביצה ורביע ביצה אבל יבש אין דרכו למדוד בכלי קטן כל כך אלא נמכר כאומד או במשקל אם דבר יקר הוא: **וחצי שמינית** גרסינן בתוספתא [פ"ה ה"ד]. וזהו קורטוט הנזכר בהרבה מקומות מ' סאה חסר קורטוט שנפל לתוכו קורטוט יין בפ"ב דמולין (דף כו.) ובפ"ק דמכות (דף ג:): **וליעביד נמי קביים.** דליהוי שלישית הסאה כי היכי דתקון שלישית הין; ומשני **אתי לאחלופי בפרקב.** דהוה שלשה קנין וגדול שנים מקביים וימדוד לו מוכר בקביים תחת תרקב: **בחצי פרקב.** דהיינו קב וחצי וחצי פחות מקביים שלש אלא רביע וחצי למיטעי: גרסה בעיני דה"ג **אי הכי חצי תומן ועוכלא לא ניעביד.** שהחצי תומן אינו גדול אפי' רביע כי אם תומש כדפריש לעיל וכ"ש דאתי למיטעי: **בקיפי כהו אינשי.** שמתוך קטנותו יודעין בהו לשער כמה ממחזיק ולא אתי לרמות: **רביעית הין.** פחותה משלישית הין רביע וחצי למיטעי: **כיון דהוו במקדש.** כדאמרן לעיל (דף פו:) שנתות היו בהין עד כאן לפר עד כאן לאיל עד כאן לכבש דהיינו חצי ושלישית ורביעית הין: **אין מוסיפין על המדות כו'.** אם כתו אנשי תקניים לוגין וגדולות בין קטנות לפי חשבון אחד מכור עד רביעית ולשער מדות הראשונות דלא ליתי למיטעי אין מגדילין כי אם שתות יותר שמי שהחזיק ה' ביצים יחזיק עתה ו'. וטעמא מפרש לקמיה: **והמשתכר.** כגון תגוני הקונה יין ופירות מן הסיטון הרבה ביחד כדי למכור מעט מעט אל ישתכר יותר משתות [וכגון שלא הוקר השער אבל אם לקח בשעת הגזרה ועכשיו הוקיר ישתכר אפילו כפליים כפי שהשער הולך. ותקנת חכמים היא זו שלא ישתכר יותר]: **משום אפקועי תרעא.** שמציאים תבואה לכאן כשיראו שהוסיפו המדות יוקירו ומשנכנס היוקר מוקירין יותר מכדי תוספת. **שתות נמי לא ניעביד.** משום דאי מוסיפין יותר משתות משום דאותה מכר דהוי עכשיו אותה אין שניהם מחזיק כשאין מוסיפין אלא שתות: **ליהוי ביטול מקח.** אם נוסיף יתר על שתות ולא נכון לעשות תקנה שיבטלו על ידה המכירות והיכי דמי כגון החמרים שמביאין תבואה לכאן רגילים ליתן ה' קבין בה' [דינר] וכשהוסיפו המדות שתות והן לא ידעו יתנו כמו כן ה' קבין בה' דינר ונמצא שנתאנה שתות דו' קבין יש בהני ה' ויחזיר לו פשוט ויהיה המכר קיים אבל אם הוסיפו על החמשה קבין קב ואחי הרי נתאנה יתר משתות, ובטל המקח: **והאמר רב כו'.** ואפילו אם יוסיפו על המדות פחות משתות דיהוי ביטול מקח: **כל דכר שכמדה.** שהטעה כמדה אפילו פחות מכדי אותה היהיו פחות משתות דהוי מחילה בחפץ הנמכר באומד הכא חוזר משום דטעות גמור הוא ושניהן נמי מחזרין אלא משום דפחות מכדי אותה הוי מחילה לגמרי לא נתכוון רבא אלא לאפוקי ממחילה ומיהו מקח טעות הוי לחזור שניהן דהא לרבא לית ליה חזרה כמי שנתאנה טפי מן המאנה דפסק רבא בפרק הזהב (ב"מ דף כ.) הלכתא שתות קנה ומחזיר אותה אבל בפחות משתות הוי מחילה וביותר משתות שניהן חוזרין: **דלא ליהוי פסידא לתגרא.** שבא מעיר אחרת ואתמר דמשתכר שתות ובשלא הוסיפו כי אם שתות והוא לא ידע ומכר כמו שהיה רגיל עד עכשיו לא איכפת כי אם שתות שהיה לו להרויח ולא הפסיד מקרן שלו כלום אבל אם הוסיפו יותר משתות אית ליה פסידא מקרן שלו: ומתמה גמרא **פסידא הוא דלא ליהוי ליה.** כלומר להכי חשו דלא יפסיד מקרן שלו כלום אבל גריוח שלו לא חשו חכמים אם לא ירויח: **זבן וזבין תגרא איקרי.** בתמיה. משל הוא וכי לכך קנה התבואה לחזור מכאן שיתגנה כאן בתותן דמים כדי שיקרא תגר ולהרויח אינו חושש הא ודאי אין לך פסידא גדולה מזו שטורח ואוכל ואינו מרויח. והכי הוי לה למימר אין מוסיפין על המדות שתות כי אם פחות משתות כדי שירויח התגר פורתא: **קרא אשכח.** דאמר מוסיפין שתות והלכך מותר להוסיף שתות דלא חיים קרא לתגר אם יטעה בתוספת ולא ירויח ומיהו יותר משתות אין מוסיפין משום פסידא לתגרא שהרי לא התיר הכתוב [כן גרסה הטעם בעיני]: **הקל.** פנ': **עשרים גרה.** מעות קטנות שם מהן ה' בדינר: **עשרים שקלים חמשה ועשרים שקלים עשרה וחמשה שקל.** שלש משבעות הללו ביחד המנה יהיה לכם ויש לומר דיש מקומות שהמנה חמשה עשר פלעים ויש עשרים פלעים ויש חמשה ועשרים לכך נאמר שלשת המנים הללו המנה של קודם יהיה לכם:

מנה

במקדש נמי לגוזר. אע"פ שהיו צריכין למדוד שלישית הין לאיל ורביעית לכבש יכולין היו למדוד בלוגין לחצי הין ששה לוגין לשלישית הין ארבעה לוגין לרביעית שלשה לוגין: **והשקל** עשרים גרה. תימה והא כ"ד גרה הוי דגרה הוי מעה כתרגומו עשרים גרה עשרין מעין (שמות ל) ואמרי' (קדושין יח: יב.) דסלע ד' דינרים ושם מעה כסף דינר הוי כ"ד ואומר ר"ת דבימי חכמים הוסיפו שתות על הסלע דמעיקרא לא היה רק עשרים גרה והוסיפו עליו ד' גרה ולר"י גרהה דיחזקאל הוסיף ד' גרה על הסלע ונעשה המנה של חול כ"ה פלעים ושל קודש נ' אלא שבתחלה היה השקל עשרים והוסיף עליו ד' גרה וה"ק קרא והשקל שהיה תחלה עשרים גרה ומאותם שקלים יהיה לכם המנה עשרים שקלים חמשה ועשרים שקלים עשרה וחמשה שקל והיינו שש שקלים בין הכל ולא מיירי בשקלים שניתוספו שמאותם לא היה המנה אלא חמשה כפלים של חול (ג) בשקלים שיש קודם שהוסיף והא דנקט קרא חשבון זה ולא רצה לכלול ששה שקלים יחד אומר ר"ת לפי שהיה להן משקלות אחת שלש מנה של קודש ואחת מנה של הדיוט ואחת של רביע מנה של קודש כמו שמרגש יונתן וסלעים עשרין מעין תלתות מנין עשרים סלעים מנה דכספא כ"ה סלעים רביעית מנין ט"ו סלעין כולהו שיתין מנה רבא דקודשא יהא לכון ולפי' ר"י קשיא דאין התרגום משמע כדבריו שאם יפרש תלתות מנין דהשתא הוי עשרים סלעים שמקודש ח"כ כמו כן יפרש מנה דכספא של חול של עכשיו הוי עשרים וחמש סלעים של קודש לכן וזה אינו דהוי שלשים של קודש לכן ורש"י פי' בפירוש יחזקאל דמנה דכספא כ"ה סלעים מיירי במנה של חול שהיה קודש משמע שרואה לומר כפי' ר"י שנשתנה מנה של חול וקשיא דלמה ליה למינקט מנה של קודש כיון ששינו אותו דאם לא היו אותן שלשה משקלות באותה שעה היה לו לכלול ששים שקלים יחד והר"ר משולם אומר דנקט קרא חשבון זה כנגד ברכת כהנים שיברך יש ט"ו ביאור כ' ביאה כ"ה ושמא במדרש הוא כך ויש ליתן טעם שלפי שמתברכין ישראל בנתינת שקלים עשה יחזקאל חשבון זה בשקלים כך

ועוכלא וכמה היא עוכלא אחד מחמשה ברביע [א]ובמדת הלח הוא עושה הין וחצי הין ושלישית ההין ורביעית ההין ולוג וחצי לוג ורביעית ושמינית ואחד משמונה בשמינית וזהו קורטוב ולעביד נמי קביים [ב]אתי לאיחלופי בתרקב אלמא טעו אינשי תילתא אי הכי קב נמי לא ליעביד דאתי לאיחלופי בחצי תרקב אלא קביים היינו טעמא דלא עביד דאתי לאיחלופי בחצי תרקב אלמא טעו אינש ריבעא אי הכי חצי תומן ועוכלא לא ליעביד אמר רב פפא מדות קטנות בקיאי בהו אינשי שלישית ההין רביעית ההין לא ליעביד [ג]כיון דהוו במקדש לא גזרו בהו רבנן במקדש נמי ליגזור [ד]כהנים זריזין הן: [ה]אמר שמואל [ו]אין מוסיפין על המדות יותר משתות ולא על המטבע יתר משתות [ז]והמשתכר אל ישתכר יותר משתות אין מוסיפין על המדות יותר משתות מ"ט אילימא משום אפקועי תרעא שתות נמי לא [אלא משום אונאה דלא ליהוי ביטול מקח [ח]והאמר [ט]רבא [י]כל דבר שבמדה ושבמשקל ושבמנין אפילו פחות מכדי אונאה חוזר אלא דלא ליהוי פסידא לתגרא פסידא הוא דלא ליהוי ליה רווחא לא בעי [יא]זבן וזבין תגרא איקרי [יב]אלא אמר רב חסדא שמואל קרא אשכח ודרש [יג]והשקל עשרים גרה עשרים שקלים חמשה ועשרים שקלים עשרה וחמשה שקל המנה יהיה לכם מנה

מסורת הש"ס

א) [שבת כ. וש"נ], ב) [מנחות עז.], ג) [מנחות שם כ"מ מ:], ד) [קדושין מב: כ"מ נ:, מנחות סט. עז.], ה) [קדושין מ"מ רבה], ו) [כ"מ מ:, מנחות עז.], ז) [מנחות שם בטורות ה.].

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה ובשקל וכו' כפלים של חול אלא איירי בשקלים שהיו קודם:

מוסף רש"י

כהנים זריזין הן. בקידושין הן כתב, דכתיב בהן (דברים לג) יורו משפטיך ליעקב ושכח קרבן: שטלם היו בני עוזה וחכמים שם כ: אי בכיון שנמצא לשנתה בידים שלמהיה הלכות קדש (שבועות יד.). אין מוסיפין על המדות כו'. מדות ומטבע טילטו נמקח מקרלי לנקמן, אבל בשאם הי ר"ש דשמעאל בברכת קלמר לחכי פרק מלי טעמא (מנחות עז מנחות.), והמשתכר. מכרים שם בכם מי נפש ב"מ ח.. מאי טעמא. אין מוסיפין על המדות יותר משתות (מנחות עז.). משום אפקועי תרעא. שכשמגיעל המדות יותר, מתחיל בשער לתחיקר מפני יתרות המדות ותמוך שתחיל לתחיקר מעט הולך ומתיקר הרבה, דמי שאינו יודע מיפסי המדות שבור דרעב בא לעולם ומתיקר יותר ריתר (שם מנחות.). אלא. משום בי אין מוסיפין יותר משתות, משום אונאה דלא ליהוי ביטול מקח. דקר"ל (ב"מ מט:) חוצאה שתות קנה ומחזיר אותה. יתר משתות כגל מקח. הכא נמי התנר שמכר לת התנאה אם לא ידע שהוסיפו על המדות ומכר לי כדי המדה הכפשהוה חיב קיבל במדה גדולה, הרי נתאנה שתות, ואתעביר קנה הלוקח ויתן לי דמי אותה ולתן המוכר יכול לחזור בו, ותקנו כדי שיבא לוקח מה לפטל (מנחות עז.). כל דבר שבמדה כו' חוזר. משום דקפיד עליה ומכר נתאנה במדה (שם) אלון אם כשאר מנחות דקר"ל פחות משתות מחיל אינם, ההמם אין כל אדם יכול לנתאנה הדמים, אבל טיעה במדה טעות הוא ולדעתה דהכי לא עביד (קדושין מב.). דלא ליהוי פסידא לתגרא. מפני שהמדים שקונה תבואה בכפרים ומוכר בעיר, אבל הכפרים מדה בחתם פלעים, יהוא מוכר בעיר בשם פלעים, כדאמרינן אלא שאתבר יותר משתות, ומחדש שאין החמר מכר בתוספת של מדה מוכר בחדת העיר הגדולה, ואם נוסף יותר על שתות מפסיד מן הדמים שהוא נתן בה (מנחות עז מנחות.). דוחתא לא בעי. דכי מוסיפין שתות לא מפסיד ולא משתבר (שם) ר"ש שאין בתנר מרויח כלום מה תקנה עבי לי (מנחות עז.). זבן וזבין תגרא איקרי. בתמיה, משל הוא לאמר לשונה לקח בדמים וחוזר ומכור בלא שכר ותיקרי תגר (ב"מ ח.). קרא אשכח ודרש. הגורה הכתוב הוא (מנחות עז.). עשרים שקלים חמשה ועשרים שקלים עשרה וחמשה שקל. הרי ששים שקלים, אותן ששים שקלים יהיה לכם המנה, ופנא תרבנה זוזים הרי ר"מ זוז דינרים הוי בשלש מנה, ובר"ל המנה דפורטרמא היינו אלא כ"ה פלעים שהם ק' זוזים (שם).

עין משפט נר מצוה

קמא א ב מי' פ"ו מהל' גניבה הל' ז סמג לאוין קנז עוש"ע ח"מ סי' רלח פסיף ד:

קמב ג מי' שם הל' ז, **קמג** ד מי' פ"מ מהל' גניבה הל' ח סמג עשין עב עוש"ע ח"מ סי' רלח פסיף טו:

קמד ה מי' פ"ד מהל' מכירה הל' ח סמג לאוין קפ עוש"ע שם פסיף כ:

קמה ו מי' שם פט"ו הלכה ח כ ועיין בהסגות סמג שם עוש"ע ח"מ סי' רלב פסיף ח:

תורה אור השלם

ו והשקל עשרים גרה עשרים שקלים חמשה ועשרים שקלים עשרה וחמשה שקל המנה יהיה לכם: יחזקאל מה יב

רבינו גרשום

עוכלא. אותקרא וחצי וקירין אותו חצי ורדנו והיינו אחד מתי' ברובע דבין שלם לפלגא לא טעו אינשי: ומקשי' וליעבד נמי קביים. אמאי עביד חצי תרקב ולא קביים: ומשני משום דלמ' אתי לאחלופי קביים בתרקב: אי הכי. דחיישי' דטעי בחלתא: קב נמי לא ליעבד דאתי לאחלופי בחצי תרקב. דשלישית גדול חצי תרקב מקב דחצי תרקב היינו קב וחצי. אלא מדה דקביים גדולה מחצי תרקב רבינ אלמא טעו אינשי בריבעא: אי הכי. דטעו ברבעא: תומן ועוכלא לא ליעבד. דמשום דאתי לאיחלופי תומן בעוכלא דתומן גדול מעוכלא רבע דתומן בי אוגקיות ועוכלא אונקא וחצי נמצא דתומן גדול מעוכלא רבע: שלישית ההין ורביעית ההין לא ליעבד. משום דאתי לאיחלופי שלישית ברביעית הואיל דברביע טעי אינש (ורבינ פתחו מדה): כהנים זריזין הן. ולא אתי לאחלופי במקדש אבל בעלמא דאין זריזין לא: אילימא משום דאתי לאפקועי תרעא. דאי אתי לאיסופי על המדות יותר משתות קא מפקיע לשערים לפי כי המוכר (בכי המוכר) שקנה המדה בה: פשיטות רוצה להוריח עליו השתות כדאמר לעיל המשתכר אל ישתכר יותר משתות ועבשיו אם מוסיף על המדה שמגדילין אותה יותר משתות ויראה שאין המדה מלאה מאותה מדה (ח) שקנה ה' פשיטי אם ממלאה יתייקר מן אותן דמים ואתי לאפקועי שערים ולייקר אותה מכמות שהיו רגילין לקנותה קודם לכן: אי הכי מאי חזית מיותר משתות. אפילו שתות נמי לא יוסיף דמצי למימר הכי נמי משום אפקועי תרעא: אלא משום אונאה. אין עושין יותר על שתות דאי הוה מוסיפין יותר משתות ונתן לו במדה ישנה והוא קצץ עמו מדה חדשה הוי ביטול מקח דיותר על שתות בטל מקח ודהיה יכול לחזור בו מי שנתאנה אבל שתות מוסיפין דלא ליהוי בטול מקח אלא מחזיר אונאה: והאמר רבא כל דבר וכו'. אלא משו"ה אין מוסיפין יותר על שתות: דלא ליהוי ליה פסידא לתגר. והא רווחא לא בעי למיהוה ליה בחמיה. וכי לכך הוא עשוי תגר דיקנה וימכור בלא ריוח: דזבן וזבין קרא אשכח וחדשו דעד תגר איקרי. ואין צריך ריוח אחר: אלא. ודאי בדין הוא שאין מוסיפין אפי' שתות שלם כדי שיריוח בו התגר מקצת משום טרחו. והא דאמר שמואל שתות שתות רשות אבל מפני תקנת חנוני קוחתין. והשקל עשרים גרה עשרים שקלים חמשה ועשרים שקלים עשרה וחמשה שקל. צרוף שקלים הללו ביחד המצא ששים משקלם. הלכל שקל ד' דינר הרי למנה מאתן וארבעין דינר וכך היה שיעור מנה של קודש והמנה של חולין אינו כ"א כ"ה שקלים שעולין ק' דינר. ואיכא למישמע מהדין קרא חלת

ח) נראה דל"ל שקנה כעד ה' פשיטי יתייקר מן אותן דמים וכו'.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com